

Byla C-294/24 [Zadzhova]ⁱ

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2024 m. balandžio 24 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Rayonen sad Burgas (Bulgarija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2024 m. balandžio 24 d.

Ieškovė pagrindinėje byloje:

„Vodosnabdyavane i kanalizatsia“ EAD

Atsakovas pagrindinėje byloje:

ED

DARBINIS VERTINIMAS

ⁱ Šios bylos pavadinimas išgalvotas. Jis neatitinka jokios bylos šalies tikrojo vardo, pavardės ar pavadinimo.

Pagrindinės bylos dalykas

Ieškinio reikalavimai nustatyti atsakovo finansinius įsipareigojimus ieškovei, t. y. 693,56 BGN sumą, kuri yra pagrindinė suma už patiektą, išleistą ir paruoštą vandenį, priskaičiuojant teisės aktuose nustatytas palūkanas nuo reikalavimų pareiškimo teismui momento, t. y. 2023 m. spalio 27 d., iki galutinio prievolės įvykdymo, ir 81,30 BGN sumą, t. y. delspinigius už laikotarpį nuo 2021 m. rugsėjo 25 d. iki 2023 m. spalio 24 d.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Procesas pradėtas pagal *Grazhdanski protsesualen kodeks* (Civilinio proceso kodeksas) 628–633 straipsnius, siejamus su Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 267 straipsniu.

Prejudicinis klausimas

Ar 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad sąlyga, tokia kaip nustatyta *Vodosnabdyavane i kanalizatsia Burgas* (Burgaso vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo bendrovė, toliau – Burgaso vandens tiekimo bendrovė) Bendrųjų komercinių sąlygų 3[1] straipsnio 2 dalyje, lemia ryškų neatitikimą tarp iš Bendrųjų komercinių sąlygų kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai, atsižvelgiant į aplinkybę, kad reikalavimo vykdytinumas pagal šią Bendrųjų komercinių sąlygų nuostatą ir reikalavimo atsiskaityti už Burgaso vandens tiekimo bendrovės vartotojams suteiktas paslaugas senaties termino pradžia priklauso vien nuo vandens tiekimo bendrovės elgesio išrašant sąskaitą faktūrą, net jei ji nevykdo įsipareigojimo sąskaitas faktūras išrašyti kas mėnesį?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos ir jurisprudencija

1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais: 3 straipsnio 1 dalis

2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir tarybos direktyva 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB: 1 straipsnis, 2 straipsnio 1 punktas, 3 ir 4 straipsniai

Europos Sąjungos sutartis: 19 straipsnis

Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo: 169 straipsnis

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos ir jurisprudencija

Zakon za zashtita na potrebitelite (Vartotojų apsaugos įstatymas, toliau – ZZP): 143 straipsnis; *Dopalnitelni razporedbi* (Papildomos nuostatos): 13 straipsnis

Grazhdanski protsesualen kodeks (Civilinio proceso kodeksas, toliau – GPK): 5–13 ir 236 straipsniai

Zakon za normativnite aktove (Norminių teisės aktų įstatymas, toliau – ZNA): 46 straipsnis

Zakon za zadalzheniata i dogovorite (Įstatymas dėl prievolių ir sutarčių, toliau – ZZD):

69 straipsnis. Jei nenustatytas prievolės įvykdymo terminas, kreditorius gali pareikalauti ją vykdyti iškart.

84 straipsnis. Jei nustatyta prievolės įvykdymo diena, pasibaigus šiai dienai atsiranda skolininko vėlavimas. <...>

Jei įvykdymo diena nenustatyta, skolininko vėlavimas prasideda nuo momento, kai kreditorius jam pareiškia įspėjimą.

111 straipsnis. Trejų metų senatis taikoma:

<...>

b) (iš dalies pakeista – *Darzhaven vestnik* [Bulgarijos oficialusis leidinys], Nr. 12/1993) reikalavimams atlyginti žalą ir netesyboms už sutarties nevykdymą;

c) nuomos, palūkanų ir kitų periodinių mokėjimų reikalavimams.

114 straipsnis. Senaties terminas prasideda dieną, kurią reikalavimas tampa vykdytinas.

Jei buvo susitarta, kad reikalavimas taps vykdytinas tik po įspėjimo, senaties terminas prasideda prievolės atsiradimo dieną.

119 straipsnis. Išnykus pagrindiniam reikalavimui, išnyksta ir iš jo kylantys šalutiniai reikalavimai, net jei jų senatis dar nesuėjusi.

Bendrosios komercinės sąlygos, kurias taiko Burgaso miesto vandens tiekimo bendrovė teikdama vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas vartotojams:

7 straipsnis. Vandens tiekimo bendrovė turi teisę:

1) laiku gauti iš vartotojo už suteiktas vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas mokėtinas sumas;

31 straipsnis. 1. Vandens tiekimo bendrovė sąskaitas faktūras išrašo kas mėnesį, nebent buvo aiškiai susitarta dėl kito atsiskaitomojo laikotarpio.

2. Vartotojai privalo sumokėti už gautas vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas mokėtinas sumas per 30 dienų nuo sąskaitos faktūros išrašymo datos.

42 straipsnis. Vartotojas, laiku nesumokėjęs už gautas paslaugas, privalo vandens tiekimo bendrovei sumokėti kompensaciją, atitinkančią teisės aktuose nustatyto dydžio palūkanas, skaičiuojamas pagal [ZZD] 86 straipsnio 1 dalį nuo pirmos dienos po reikalavimo vykdymo termino pabaigos iki mokėtinų sumų gavimo vandens tiekėjo sąskaitoje.

2022 m. balandžio 11 d. *Sofijski gradski sad* (Sofijos miesto teismas, Bulgarija) sprendimas Nr. 801 civilinėje byloje Nr. 6686/2021

2019 m. vasario 28 d. *Rayonen sad Plovdiv* (Plovdivo apylinkės teismas, Bulgarija) sprendimas Nr. 806 civilinėje byloje Nr. 6360/2018

2020 m. balandžio 16 d. *Okrazhen sad Varna* (Varnos apygardos teismas, Bulgarija) sprendimas Nr. 293 apeliacinėje komercinėje byloje Nr. 125/2020

2022 m. rugpjūčio 15 d. *Okrazhen sad Burgas* (Burgaso apygardos teismas, Bulgarija) sprendimas Nr. 849 apeliacinėje komercinėje byloje Nr. 857/2022

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 Civilinė byla *Rayonen sad Burgas* (Burgaso apylinkės teismas) buvo iškelta pagal ieškinio reikalavimus, kuriuos *Vodosnabdyavane i kanalizatsia EAD* (vandens tiekimo bendrovė, teisinė forma – *Ednolichno aktsionerno družhestvo* (vienanarė akcinė bendrovė)) pareiškė ED; ieškovė reikalauja tiek, kiek tai susiję su bylos šalių teisiniais santykiais, konstatuoti, kad atsakovas pagal GPK 415 straipsnio 1 dalies 2 punktą, siejamą su 422 straipsniu, taip pat su ZZD 79 straipsniu ir 86 straipsnio 1 dalimi, turi sumokėti jai pagrindinę 693,56 BGN sumą už vartojimo vietoje Burgaso mieste ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2020 m. kovo 17 d. iki 2023 m. gegužės 12 d. ir atsiskaitymo laikotarpiu nuo 2021 m. rugpjūčio 25 d. iki 2023 m. gegužės 25 d. patiektą, išleistą ir paruoštą vandenį, priskaičiuojant teisės aktuose nustatytas palūkanas nuo kreipimosi į teismą dienos, t. y. 2023 m. spalio 27 d., iki galutinio prievolės, ir 81,30 BGN delspinigius už laikotarpį nuo 2021 m. rugsėjo 25 d. iki 2023 m. spalio 24 d.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 2 Ieškovė tvirtina, kad, remiantis jos Bendrosiomis komercinėmis sąlygomis, atsakovas laikytinas vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų, suteiktų aptariamame nekilnojamojo turto objekte, vartotoju. Ieškovės teigimu, atsakovas nagrinėjamu laikotarpiu vartojo vartojimo vietoje patiektą, išleistą ir paruoštą

vandenį ir už tai jam buvo išrašytos atitinkamos sąskaitos faktūros, bet atsakovas nesumokėjo įsiskolinimo pagal šias sąskaitas faktūras per 30 dienų nuo kiekvienos jų išrašymo datos pagal Bendrųjų komercinių sąlygų 3[1] straipsnio 2 dalį. Tai, kad atsakovas neįvykdė prievolės, pagrindžia įpareigojimą sumokėti delspinigius, skaičiuojamus nuo reikalavimo pagal atitinkamą sąskaitą faktūrą vykdymo termino pabaigos. Ieškovės prašymu buvo priimtas mokėjimo įsakymas dėl ginčijamų prievolių ir pagal GPK 47 straipsnio 5 dalį įteiktas skolininkui, o teismo pateikti nurodymai pagrindė teisėtą ieškovės interesą pagal GPK 422 straipsnį pareikšti šį ieškinį.

- 3 Ieškovė prašo tenkinti ieškinio reikalavimus.
- 4 Ieškovė prašo priteisti teismo ir bylinėjimosi išlaidas.
- 5 Atsakovas per teisės aktuose nustatytą terminą pagal GPK 131 straipsnio 1 dalį pateikė atsiliepimą į ieškinį, jame tvirtina, kad ieškinio reikalavimai yra nepagrįsti. Atsakovas ginčija ieškovės teiginį, kad jis yra nekilnojamojo turto objekto savininkas, kitaip tariant, vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų vartotojas. Atsakovas taip pat ginčija ieškovės teiginį dėl nekilnojamojo turto objekte suvartoto vandens kiekio, kitaip tariant, reikalavimų dydį. Jis teigia, kad yra suėjęs trejų metų reikalavimų senaties terminas. Atsakovas ginčija reikalavimą mokėti palūkanas.
- 6 Atsakovas prašo atmesti ieškinio reikalavimus.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 7 Pagrindinė byla pradėta pagal vandens tiekimo bendrovės ieškinį fiziniam asmeniui, kuris yra Europos Sąjungos valstybės narės, t. y. Bulgarijos, pilietis. Nesiginčijama dėl to, kad atsakovas, kaip fizinis asmuo, kuris yra vandens tiekimo sutarties šalis, pagal visas Sąjungos ir Bulgarijos teisėje įtvirtintas sąvokų apibrėžtis yra „vartotojas“. Nurodoma, kad atsakovas įsigijo nekilnojamojo turto Bulgarijos Respublikoje, todėl, remiantis vandens tiekimo bendrovės patvirtintomis Bendrosiomis komercinėmis sąlygomis, privalo mokėti už suvartotą vandens kiekį, bet už tam tikrą laikotarpį nesumokėjo. Dėl to reikalaujama sumokėti patiekto vandens kiekio vertę atitinkančią sumą ir nuostolių dėl vėlavimo kompensaciją, atitinkančią teisės aktuose nustatytų palūkanų dydį (delspinigiai).
- 8 Pirmiausia pateikiami keli paaiškinimai dėl terminų, kurie būdingi Bulgarijos Respublikos nacionalinei teisei. ZZD aiškiai skiriami reikalavimo vykdytinumas ir prievolės vykdymo termino pabaiga, kitaip tariant, skolininko vėlavimo atsiradimas. Reikalavimo (ar prievolės) vykdytinumas suprantamas kaip abstrakti kreditoriaus galimybė reikalauti įvykdyti prievolę. Jei nustatytas prievolės terminas, t. y. sutarties šalys susitarė dėl termino, kuriam suėjęs prievolė turi būti įvykdyta, jam suėjęs atsiranda vykdytinumas ir nuo to momento prasideda senaties terminas; jei prievolė neterminuota, t. y. sutarties šalys nesusitarė dėl

termino, kuriam suėjus prievolė turi būti įvykdyta, vykdytinumo momentas atsiranda ir senaties terminas prasideda prievolės atsiradimo momentu, kaip matyti iš ZZD 114 straipsnio 2 dalies. Vykdytinumo termino pabaiga yra momentas, nuo kurio atsiranda skolininko vėlavimas ir kreditorius gali imtis priverstinių savo reikalavimo vykdymo priemonių. Jei nustatytas prievolės terminas, jam suėjus pasibaigia vykdymo terminas ir atsiranda skolininko vėlavimas (t. y. terminuotų prievolių atveju vykdytinumo momentas ir vykdymo termino pabaigos, kitaip tariant, vėlavimo atsiradimo, momentas sutampa – jie atsiranda suėjus terminui, dėl kurio susitarė šalys). Jei prievolė neterminuota, vykdymo termino pabaigos ir skolininko vėlavimo momentas gali atsirasti tik po to, kai kreditorius skolininkui pareiškė aišką įspėjimą pagal ZZD 84 straipsnio 2 dalį (t. y. neterminuotų prievolių atveju vykdytinumo momentas atsiranda prievolės atsiradimo momentu, o vėlavimo momentas – skolininkui gavus įspėjimą). Taigi vykdytinumo termino pabaiga ir vėlavimas yra reikšmingi tiek, kad po jų atsiradimo nuo dienos, einančios po vėlavimo atsiradimo dienos, iki galutinio prievolės įvykdymo skolininkui skaičiuojami delspinigiai.

- 9 Atsižvelgiant į veiksmus, kuriuos turės atlikti teismas, kyla tam tikrų sunkumų, kurie, bylą nagrinėjančios teismo kolegijos manymu, kelia riziką, kad nebus užtikrinta veiksminga teisinė gynyba Sąjungos teisės reguliuojamoje srityje, t. y. vartotojų apsaugos srityje. Bendrųjų komercinių sąlygų, kurias taiko Burgaso miesto vandens tiekimo bendrovė teikdama vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas vartotojams, 31 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad vandens tiekimo bendrovė sąskaitas faktūras išrašo kas mėnesį, nebent buvo aiškiai susitarta dėl kito atsiskaitomojo laikotarpio. Bendrųjų komercinių sąlygų 31 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad vartotojai privalo sumokėti už gautas vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas mokėtinas sumas per 30 dienų nuo sąskaitos faktūros išrašymo datos. Vandens tiekimo bendrovių reikalavimų vykdytinumas ir vykdymo termino pabaiga visų Bulgarijos Respublikos miestų – Sofijos, Plovdivo, Varnos, Burgaso ir kt. – vandens tiekimo bendrovių bendrosiose komercinėse sąlygose reguliuojami vienodai. Dėl to nacionaliniai teismai, kai vartotojas pareiškia prieštaravimą, grindžiamą vandens tiekimo bendrovės reikalavimų už suteiktas paslaugas senatimi, elgiasi identišškai ir preziumuoja, kad turi būti atsižvelgiama į ZZD 114 straipsnį, pagal kurį senaties terminas prasideda dieną, kurią reikalavimas tampa vykdytinas, ir aplinkybę, kad, jei šalys susitarė dėl mokėjimo termino, vykdytinumas atsiranda jam suėjus; šiuo atveju dėl termino buvo susitarta, nes pagal vandens tiekimo bendrovės Bendrųjų komercinių sąlygų 31 straipsnio 2 dalį finansiniai įsipareigojimai už gautas paslaugas turi būti įvykdyti per 30 dienų nuo sąskaitos faktūros išrašymo datos. Taigi teismai, atsižvelgdami į tai, kada vandens tiekimo bendrovė išrašė sąskaitą faktūrą ir kada suėjo 30 dienų nuo jos išrašymo datos terminas, sprendžia, ar iš dalies arba visiškai suėjo ūkio subjekto reikalavimo senatis. Iš esmės šalys gali susitarti dėl prievolių, kylančių iš jų sudarytos sutarties, įvykdymo termino, taip pat bendrosiose komercinėse sąlygose. Jei dėl tokio termino susitarta, jam suėjus atsiranda vykdytinumo momentas ir prasideda senaties terminas. Problema, dėl kurios vartotojai tokiu atveju patenka į nepalankią padėtį, yra tai, kad vandens tiekimo bendrovės Bendrosiose komercinėse sąlygose yra nustatyta, jog šis

terminas prasideda nuo sąskaitos faktūros išrašymo datos. Tai reiškia, kad ūkio subjekto reikalavimo vykdytinumas atsiranda ir šio reikalavimo senaties terminas prasideda sąskaitos faktūros išrašymo momentu, kai prasideda 30 dienų terminas, ir tik jam suėjus prasideda senaties terminas. Taigi senaties termino pradžia praktiškai padaroma priklausoma nuo ūkio subjekto elgesio, o tai yra nepalanku vartotojui, nes įmanoma ir neretai nutinka taip, kad ūkio subjektas sąskaitą faktūrą išrašo ne kas mėnesį, kai atsiranda atitinkamo mėnesio įsiskolinimas, kaip numatyta Burgaso vandens tiekimo bendrovės bendrųjų komercinių sąlygų 31 straipsnio 1 dalies punkte, o daug vėliau ir taip faktiškai nukelia savo reikalavimų senatį. Bylą nagrinėjančios teismo kolegijos manymu, tai kelia abejonių, ar Burgaso vandens tiekimo bendrovės bendrųjų komercinių sąlygų 31 straipsnio 2 dalyje nustatyta sąlyga nėra nesąžininga, nes ja ūkio subjektui suteikiama galimybė savo reikalavimų vykdytinumo momentą, o kartu – jų senaties termino pradžia vienašališkai nustatyti vartotojų nenaudai. Dėl to vėlgi reikalingas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo išaiškinimas, ar Burgaso vandens tiekimo bendrovės bendrųjų komercinių sąlygų 31 straipsnio 2 dalyje nustatyta sąlyga yra nesąžininga ir ar ja nepažeidžiamas 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (toliau – direktyva) 3 straipsnis ir direktyvos priedo (dėl 3 straipsnio) 1 punkto b papunktis, nes Burgaso vandens tiekimo bendrovė neretai neįvykdo savo Bendrųjų komercinių sąlygų 31 straipsnio 1 dalyje nustatyto įsipareigojimo sąskaitas faktūras išrašyti kas mėnesį ir taip pažeidžia šį įsipareigojimą atitinkančią vartotojų teisę gauti atskirą kiekvieno mėnesio sąskaitą faktūrą už suvartotą vandens kiekį. Šiuo atveju, kaip matyti iš pačios Burgaso vandens tiekimo bendrovės pareikšto reikalavimo ir byloje pateiktų sąskaitų faktūrų, laikotarpiu nuo 2021 m. rugpjūčio 25 d. iki 2023 m. gegužės 25 d. išrašytos sąskaitos faktūros yra susijusios su įsiskolinimais, atsiradusiais 2020 m. pradžioje, t. y. sąskaitos faktūros buvo išrašytos gerokai vėliau, nei atsirado įsiskolinimai (įsiskolinimas atsiranda kas mėnesį dėl vandens vartojimo).

- 10 Antroji problema, kylanti iš Burgaso vandens tiekimo bendrovės bendrųjų komercinių sąlygų 31 straipsnio 2 dalies, yra susijusi su tuo, kad ūkio subjektas nukeldamas savo pagrindinių reikalavimų senatį nukelia ir iš jų kylančių delspinigių reikalavimų senatį, nes, remiantis ZZD 119 straipsniu, išnykus pagrindiniam reikalavimui, išnyksta ir iš jo kylantys šalutiniai reikalavimai, net jei jų senatis dar nesuėjusi. Taigi jei pirma laiko išnyktų pagrindinis reikalavimas, išnyktų ir delspinigių reikalavimas. Jei vis dėlto Bulgarijos teismai, kaip šiuo metu, pripažintų ir pagrindinių reikalavimų, kurių senatis būtų suėjusi, delspinigius, Burgaso vandens tiekimo bendrovės bendrųjų komercinių sąlygų 31 straipsnio 2 dalis būtų nesąžininga sąlyga.
- 11 Trečioji problema, kylanti iš Burgaso vandens tiekimo bendrovės bendrųjų komercinių sąlygų 31 straipsnio 2 dalies, yra susijusi su šia aplinkybe: šiuo metu vandens tiekimo bendrovė ir teismai minėtą sąlygą taiko neatsižvelgdami į tai, kad ji gali būti nesąžininga, ir preziumuoja, kad vartotojams atsirandančios prievolės sumokėti už vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas yra terminuotos, t. y. suėjus terminui, dėl kurio buvo susitarta, automatiškai atsiranda vartotojo

vėlavimas, kreditorius pareikalauja sumokėti pagrindinės sumos delspinigius nuo vėlavimo atsiradimo momento iki galutinio skolos sumokėjimo ir teismas šiuos delspinigius priteisia. Dėl to reikšmingai padidėja našta vartotojui, nes, jei būtų laikoma, kad Burgaso vandens tiekimo bendrovės bendrųjų komercinių sąlygų 31 straipsnio 2 dalis (kurioje nustatytas mokėjimo terminas nuo ūkio subjekto sąskaitos faktūros išrašymo datos) yra nesąžininga ir nuo sutarties sudarymo momento negaliojanti sąlyga, tai reikštų, kad pagal ZZD 84 straipsnio antrą pastraipą pagrindinės prievolės terminas nėra nustatytas ir turi būti pareiškiamas įspėjimas skolininkui. Įspėjimas skolininkui nebuvo pareikštas, tad vandens tiekimo bendrovės ieškinio reikalavimai dėl delspinigių mokėjimo būtų nepagrįsti, nes vartotojas nebuvo įspėtas sumokėti ir dėl to neatsirado jo vėlavimo. Šiuo metu įrodymų, kad vandens tiekimo bendrovė pareiškė įspėjimą skolininkams, bylose nėra teikiama, bet teismai vis tiek priteisia prašomus delspinigius, nes preziumuoja, kad pagal Burgaso vandens tiekimo bendrovės bendrųjų komercinių sąlygų 31 straipsnio 2 dalį prievolės terminas yra nustatytas ir jam suėjus atsiranda vartotojo vėlavimas.

- 12 Dėl pirma nurodytų priežasčių *Rayonen sad Burgas* laikosi nuomonės, kad, siekiant byloje priimti teisingą sprendimą ir tinkamai atlikti kitus procesinius veiksmus, reikalingas byloje reikšmingų Sąjungos teisės nuostatų išaiškinimas.